

mi neznane: I. vrsta Slovenske pesmi: Zdravica ob novini leta 1844; Tri želje z znakom „Benečanska trojka“; Vso srečo ti želim; Tempora mutantur. II. Nemške pesmi: Sonett „An bösen Wunden leidend muss entsenden; Verflucht sei das Erfahren, das Erkennen; Des Sängers Klage (Ihr hörtet von der Zwerge argem Sinnen). III. Različna pisma, katerih nektore so deloma, nektore celoma natisnjene. — In v Letopisu Matice Slovenske I. 1877 so str. 158 — 164 ponatisnjeni: „Listi, ktere je Prešérn Vrazu pisal“, in ktere v izviru hrani Ilirska — sedaj Hrvatska Matica v Zagrebu.

Umerl je Dr. France Prešérn za vodenico v 49. letu svoje starosti. „Gosp. tehant Dagarin, piše dr. Bleiweis (v „Novic.“ 1849 str. 29), ki so ga vsak dan obiskovali, ne morejo dosti dopovedati, kako poterpežljiv je bil rajniki celi čas svoje bolezni, in kako lepo z Bogam spravljen de je umerl. Noter do zadnjiga zdihljeja se je dobro zavedel: „vzdignite me, zadušiti me hoče“ so bile njegove poslednje besede, in komej jih je izrekel — je pa vgasnil. Zjutrej malo pred smertjo je še svoji sestri rekel: „Kmaló bo treba pred sodbo iti“ — in zares se je zgodilo!“ — O cerkveni obletnici l. 1850 kazalo se je, v kako živem spominu je bil ranjki Prešérn v sercih vsem, ki so ga poznal („Novic.“ str. 29), in koj potem je spregovoril L. Kamnogorski budnico: o njegovem spominku (str. 61). — Kar se je o cerkveni sedmini po dr. J. Bleiweisovem prijaznem povabilu bilo sklenilo, to se je po njegovem prizadevanji dostojno izvršilo 3. julija 1852, kedar se je blagoslovil na Kranjskem grobišču postavljeni mu čedni spominek („Novic. l. 54. 55), na ktereга sprednji strani pod zlato liro stoji vsekano:

Dr. France Prešérn,

rojen v Verbi 8. decemb. 1800

umerl v Krajnji 8. febr. 1849.

— — — — —

Ena se Tebi je želja spolnila,
V zemlji domači de truplo leži.

Na nasprotni strani pa, okinčani z zlatim vencem, se bere:

„V pesmih neumerlimu“
postavili častitelji njegovi 1852.

*

Zemljepisje in zgodovina v ljudskej šoli.

(Dalje — cf. l. 20. t. 1.)

Stran 132 pri 153. b. v. se začne zgodovina. Iz starega veka je tu troje slik iz gerške zgodovine, a jedna 156. b. v. je iz rimske. Nam se

vidi to čvetero slik prav primerno izbranih, kajti v 153. in 154. b. v. nam je poodčitovana minljivost vsega časnega; 155. b. v. nam kaže, da se mora človek sam truditi, veliko učiti se, ako hoče kaj postati, in 156. b. v. nam kaže dobrotljivega vladarja; mlademu ljudem se morajo kazati blagi značaji, da ne vidi in ne spozna divjanja človeških strasti in grozovitih činov v svetovni zgodovini prej, nego lepa dejanja. Prašati bi se vtegnilo, zakaj le dogodbe iz zgodovine teh dvoje ljudstev, zakaj ne kaj o Egipčanih, Feničanih, ki so še starejša ljudstva. Menda prav zato, ker nam zgodovina teh ljudstev ni toliko na drobno znana, kakor ravno Grekov in Rimljanov; helenski svet, poln živahne gibčnosti, tudi bolj zanimiva mladenca, kakor resnoben Egipčan ali goljufiv tergovec, Feničan, ki je po vsem svetu ljudi žulil in goljufal; gerško-rimska kultura se je razširila po vojskah in kupčiji po vsem svetu, dežele pa, iz katerih je ta omika prišla, so nekdanjim le po imenu podobni, vse je v razvalinah, ki pričajo o nekdanji slavi. Kako je to, da se ta omika, namreč gerško-rimska, ni ohranila in razširila po vsem svetu, da ni bila poterta in pomandrana pod nogami barbarov, selujočih se iz dalnje Azije v Evropo, deročih od severa in vzhoda, na jug in zapad. Navadna fraza je sicer: Prosveta gre od zahoda na zahod, a siloviti barbari niso nosili omike iz Azije v Evropo, marveč pod njihovimi nogami so se mesta v prah zdrobila, in zemlja je pila kri svojih prebivalcev. — A volkovi, prišedši v vert keršanstva, so postali krotka jagnjeta. Keršanstvo je tedaj, ki je ohranilo in povejšalo gerško-rimsko kulturo in jo razširilo po vsem svetu, kjer so narodi sprejeli keršansko vero, a kamor je prišel izlam, prosveta ni napredovala, tu in tam morda še nekaj časa berlela, a poslednjič jela pojemati! — To se vidi dan danes nad Turčijo. Kje je Egipt in njegova starodavna kultura, kje Babilonsko mesto in njegovi razkošni stanovalci? — Kdor hoče v zgodovini umno in izobražljivo podučevati, ne more se ogniti te prikazni v svetovni zgodovini! — Ljudstva se dvigajo, cvetó, propadajo v tej meri, v kateri pravnost napreduje ali pojemata; pravnost ima pa svoje korenike v keršanski veri, nesebična, požertovalna delavnost, ki ne gleda tukaj na plačilo, vzraste pa le na kerščanskih tléh. —

Razne so pota, po katerih se vpeljuje mladina v zgodovino. — Tukaj ne velja skoz in skoz staro in poterjeno pravilo: „Poprej bližnje, potem še daljno.“ Svetopisemske zgodbe od Abrahama, Egiptovskega Jožefa, so otrokom bolj znana; bolje jim k sercu govore kakor n. p. junaki, ki nastopajo v tridesetletni vojski. — Zato nekteri svetujejo, naj se mladina vpelje v zgodovino s zgodbami sv. pisma, ki ima najprej životopise posameznih rodov in Abrahama i. t. d., potem pa prestopa k zgodovini vsega ljudstva (izraelskega). V poznejši zgodovini izraelskega ljudstva pa nastopajo starodavna kulturna ljudstva: Feničanje, Egipčanje i. dr., dokler da pridemo ob času Kristusovega rojstva do Rimljanov, tadanjih

gospodarjev sveta. Sploh je zgodovina izraelskega ljudstva, katero je stanovalo na obalih sredozemskega morja, vsakemu vernemu zgodovinarju silno važna, kristjanu pa, ki veruje v razodenje Božje, nad vse poučljiva. V izraelski zgodovini nastopajo možje, ki se po svojem domoljubji nič manj ne odlikujejo, kakor toliko slavljene rodoljubi pri Gerkih in Rimljanih. — Izraelci, ali kakor jih imenujejo Judje, še dan danes kristjanom marsikaj dajo misliti, in glave belijo ne le obertnikom in tergovcem, marveč tudi državnikom in politikom. — V starih berilih zares nahajamo marsikaj iz zgodovine izraelskega ljudstva; David in Jonatan sta nam bila nekdanj živa slika odkritoserčne prijaznosti, pomilovali smo hrabre Makabejce, s tužnim srcem smo brali razdejanje Jeruzalema. — Dan danes ni sicer to navadno, da bi berila ozirala se na svetopisemske zgodbe, a sme se vendar povedati, kako so nekdanj delovali pisatelji beril, morda da čez več let zopet kdo začne tako pisati. Pod solncem ni nič novega. Ljudje nastopajo in odstopajo, a načela, dobra a tudi pogubna, ostanejo. Po tem kratkem razmotranju preglejmo na dalje slike našega (II.) berila.

157. in 158. b. v. govorite v starih Slovanih. Ti dve vaji ste prav prijetno branje, a veliko koristneje bi bilo tudi, ko bi povedano bilo, kje so prebivali stari Slovanje, kedaj in zakaj so se začela gibati slovanska ljudstva, kedaj so prišli v svoje sedanje dežele. — Slovanov je bilo gotovo uže mnogo in mnogo za časa Rimljanov, kje bi se sicer jemala nebrojna kardela, ki se prikazujejo ob času narodovega preselovanja. Palacki, govoreč od Slovanov, meni, da so se vsa nekdanja ljudstva, katera poznamo v zgodovini pod imenom Skitov, Sarmatov, Hunov in pozneje Obrov in Bolgarov potopila in zgubila v morji slovanstva, in Slovanje so pa od njih sprejemali tudi dobre in slabe navade. — Le Madjarov Slovani niso prekvasili, ti so ne le podjarmivši, marveč tudi pokončavši premagane, vrinili se kakor zagozda med severne in južne Slovane.

(Dalje prih.)

Poučno berilo.

Užigalni klinčki ali žveplenice.

Spisal A. Vranski.

Kedo ne bi poznal majhnih klinčkov, s katerimi prižigamo luč ter zanetimo ogenj? — Majhne so te stvarice in priproste se vidijo našemu očesu, a vendar so kaj lepo in umetno urejene. Zato pač zaslužijo, da si jih bolj na tanjko ogledamo ter nekaj obširneje o njih spregovorimo.

Užigalnice, kakoršne se v obče rabijo, obstojé iz lesenega klinčka, ki ima na jednom konci malo glavico, srebro-svitlo ali pa raznotero po-